

Ο Ορυκτός Πλούτος ως Θησαυρός

Μια νεαρή συνάδελφος καθηγήτρια, έχει την πολύ καλή συνήθεια να έρχεται στο Πολυτεχνείο χρησιμοποιώντας το Μετρό. Στη συνέχεια επιβιβάζεται στο λεωφορείο που συνδέει το Μετρό με το campus του Ζωγράφου, μαζί με τους εκατοντάδες φοιτητές που κάνουν κάθε μέρα το ίδιο. Έτσι, έχει μια καλή ευκαιρία να παρακολουθεί το σφυγμό της νεολαίας που φοιτά στο πολυτεχνείο, να ακούει, από πρώτο χέρι, τις σκέψεις τους. Μου έλεγε, λοιπόν, ότι οι συζητήσεις τους, τελευταία, έχουν ένα μόνιμο κοινό παρονομαστή. Θα μπορούσαμε να βάλουμε τον τίτλο: «Είναι όλα μαύρα». Οι συζητήσεις έχουν ως μόνιμο θέμα την ανυπαρξία ευκαιριών στην Ελλάδα, το αν θα πρέπει να διαλέξει κανείς το δρόμο του ξενιτεμού προς το εξωτερικό.

Μια από τις τελευταίες συζητήσεις είχε μια απρόσμενη κατάληξη. Κάποιος είπε: «Τουλάχιστον, δεν γινόμασταν Μεταλλειολόγοι; Που να το ξέραμε;»! Πράγματι, η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου φαίνεται να είναι η μοναδική χειροπιαστή αναπτυξιακή δυνατότητα που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα. Η συζήτηση γύρω από αυτό δεν έχει προηγούμενο στο πρόσφατο παρελθόν. Μια τέτοια συζήτηση, με τέτοια ένταση και τέτοια επιμονή, μόνο αν ανατρέξει κανείς στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80 μπορεί να ξανασυναντήσει. Αλλιώς, θα πρέπει να κάνει μια βαθιά βουτιά στην ιστορία, να φτάσει εκεί στην δεκαετία του '50 και του '60, όταν η Ελλάδα κατεστραμμένη από τον πόλεμο και τον εμφύλιο προσπαθούσε να ορθοποδήσει. Ή να πάει ακόμα πιο βαθιά πίσω στην ιστορία, στα πρώτα βήματα του Ελληνικού κράτους, μετά τα μέσα του 19^{ου} αιώνα.

Γιατί συμβαίνει αυτό; Πρώτα απ' όλα, όταν κανείς κάθεται πάνω στο σημείο που οι τεκτονικές πλάκες συγκρούονται, εκτός από ένα συνεχές ταρακούνημα, το συνεχές ταρακούνημα των σεισμών που μας ταλαιπωρεί, επιβραβεύεται με ένα πολύ ενδιαφέρον τοπίο που η διαρκής γεωλογική δραστηριότητα σμιλεύει αλλά και με ένα σημαντικό δυναμικό πρώτων υλών. Απ' την άλλη πλευρά, η σημασία της πολιτικής δεν πρέπει να υποτιμείται. Το γεγονός ότι ανοίγει αυτή η συζήτηση τώρα έχει να κάνει και με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες του Υπουργείου Ανάπτυξης στη συγκεκριμένη περίοδο.

Βρισκόμαστε, λοιπόν, μπροστά σε μια θεαματική στροφή στην ανάπτυξη της βιομηχανίας του ορυκτού πλούτου; Ανοίγει μπροστά μας μια λεωφόρος ανάπτυξης, στην οποία όλα τα προβλήματα θα εξαφανιστούν, όλα με μιας θα αποκτήσουν θετικό πρόσημο; Τα πράγματα δεν φαίνεται να είναι έτσι. Και δεν εννοώ μόνο τις αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών, έχω αρκετές φορές μιλήσει γι' αυτό. Υπάρχει δρόμος για να κερδηθεί η εμπιστοσύνη των τοπικών κοινωνιών, μπορεί να μην είναι ο συμβατικός, να μην είναι η πεπατημένη, αλλά υπάρχει δρόμος που μπορεί να είναι και αποτελεσματικός και προς αμοιβαίο όφελος. Στη σημερινή ομιλία, θα εντοπίσουμε με κάποιες άλλες δυσκολίες που απορρέουν απ' την ίδια τη φύση του εγχειρήματος.

Κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες απορρέουν από το γεγονός ότι είναι βαθιά χαραγμένη στη συνείδηση της κοινής γνώμης, αλλά και κάποιων επενδυτών χωρίς σημαντική εμπειρία στο χώρο, **η αντίληψη του ορυκτού πλούτου ως θησαυρού.**

Η αντίληψη αυτή είναι βαθιά λαθεμένη. Ένα θησαυρό δεν χρειάζεται να κάνεις τίποτα περισσότερο από το να τον ανακαλύψεις. Μεμιάς, στη συνέχεια γίνεσαι πλούσιος. Σε αυτό

βοηθάει το γεγονός ότι η συζήτηση που γίνεται σήμερα αφορά κατά βάση δύο ορυκτούς πόρους, το πετρέλαιο και το χρυσό, που είναι συνδυασμένοι στη συλλογική συνείδηση με τον ξαφνικό πλουτισμό. Τι είναι η ανακάλυψη του πετρελαίου για το συλλογικό υποσυνείδητο; Κάποιος ψάχνει εδώ κι εκεί για να βρει πετρέλαιο και ξαφνικά, ανοίγοντας μια τρύπα, ξεπηδάει ένας πίδακας πετρελαίου, και όλοι μεμιάς μετατρέπονται στην περιοχή σε Σείχηδες. Ή το αντίστροφο με το χρυσό. Κάποιος χτυπάει τα βράχια και ξαφνικά πέφτει στα χέρια του μια ολόκληρη πέτρα που γυαλίζει και είναι ατόφιος χρυσός.

Βέβαια, η πραγματική παραγωγική δραστηριότητα είναι πολύ μακριά από αυτή την εικόνα. Η βιομηχανία του ορυκτού πλούτου είναι μια πολύπλοκη, σύνθετη παραγωγική μηχανή. Είναι εξαιρετικά ευάλωτη στις εξωτερικές συνθήκες. Στήνεται πάρα πολύ δύσκολα, καταστρέφεται πολύ εύκολα. Επομένως η υπόθεση της ανάπτυξής της δεν είναι καθόλου μα καθόλου απλή. Ακόμη, και η χρήση του όρου «ορυκτός πλούτος» ίσως δεν είναι σωστή, μιας που παραπέμπει σε κάτι διαφορετικό από αυτό που υφίσταται στην πραγματικότητα, αλλά απ' την άλλη πλευρά και μια σταλιά αισιοδοξίας δεν κάνει κακό στους χαλεπούς καιρούς που η χώρα μας βρίσκεται.

Ας δούμε κάποιες συγκεκριμένες δυσκολίες.

Η πρώτη δυσκολία έχει να κάνει με το βάθος που απαιτείται για την ωρίμανση μιας δυνατότητας εκμετάλλευσης και ανάπτυξης στον ορυκτό πλούτο. Χρειάζονται πολλά χρόνια έρευνας, χρειάζεται σημαντικό κόστος έρευνας, πριν αποδειχθεί μια δυνατότητα ρεαλιστική. Και στο σημείο αυτό είναι απαραίτητος ο ρόλος του Ι.Γ.Μ.Ε. Αλλιώς, και ιδιαίτερα σήμερα που έχουμε μια ανάπτυξη η οποία ρέπει εξαιρετικά προς την άμεση απόδοση των κεφαλαίων, δεν θα' ναι καθόλου εύκολο να ωριμάσουν τέτοιες δυνατότητες. Πρέπει να υπάρχει ένας δημόσιος οργανισμός ο οποίος με προγραμματισμό, με συστηματική προσπάθεια, με διάρκεια και βάθος χρόνου να ασχολείται με κάτι τέτοιο. Σίγουρα χρειαζόμαστε ένα καλύτερο Ι.Γ.Μ.Ε, χρειαζόμαστε ένα πιο αποτελεσματικό Ι.Γ.Μ.Ε. Αυτό που θα είναι καταστροφικό θα είναι ένα κολοβό Ι.Γ.Μ.Ε ή, ακόμη χειρότερα, ένα κλειστό Ι.Γ.Μ.Ε.

Η δεύτερη δυσκολία έχει να κάνει με το κόστος. Η βιομηχανία του ορυκτού πλούτου βρίσκεται συνεχώς ανοικτή σε ένα έντονα ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Θα πρέπει να παλέψει σε συνθήκες πολύ σκληρού ανταγωνισμού, στις οποίες το κόστος παίζει καθοριστικό ρόλο. Ίσως απ' την άλλη πλευρά αυτό να είναι και το κύριο πλεονέκτημά της, αν συγκρίνει κανείς τη βιομηχανία του ορυκτού πλούτου με τις κατασκευές, τον πιο αναπτυγμένο βιομηχανικό τομέα στη χώρα. Συχνά στο κατασκευαστικό τομέα το βασικό ζητούμενο ήταν «να πάρουμε τη δουλειά». Στη συνέχεια υπήρχαν τρόποι και ο προϋπολογισμός να αναπροσαρμοσθεί και η κερδοφορία να εξασφαλιστεί, στο όνομα της κοινωνικής αναγκαιότητας του έργου. Ο κλάδος των ορυκτών πρώτων υλών δεν έχει τέτοιες πολυτέλειες, άρα είναι σκληραγωγημένος, το προϊόν του πρέπει να αντέχει σε συνθήκες εξαιρετικού ανταγωνισμού.

Το τρίτο στοιχείο έχει να κάνει με το υψηλό ρίσκο. Οι υπόγειες εκμεταλλεύσεις αλλά και γενικότερα η αξιοποίηση των ορυκτών πόρων έχουν ενσωματωμένα μεγάλα ρίσκα. Όση έρευνα και να έχει κανείς κάνει, όσες γεωτρήσεις, όσες γεωφυσικές έρευνες, σε τελευταία ανάλυση ξέρει ακριβώς τι συμβαίνει στο υπέδαφος όχι πριν ή όταν ξεκινήσει την

εκμετάλλευση, αλλά στην ουσία όταν την ολοκληρώσει. Βλέπω κάποιους χαμογελάτε από κάτω, νομίζω ότι εκφράζω τις δυσκολίες και τον καημό όλων!... Πράγματι, η εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων, ιδιαίτερα των υπογείων, είναι πολύπλοκη υπόθεση, που ενέχει σημαντικά ρίσκα. Πράγμα που μεταφράζεται και σε οικονομικούς όρους.

Έτσι ο δρόμος της ανάπτυξης του ορυκτού πλούτου στη χώρα σίγουρα ότι δεν είναι μια πλατιά και εύκολη λεωφόρος. Μοιάζει περισσότερο με ένα ανηφορικό και δύσβατο δρόμο, ο οποίος όμως μπορεί να συμβάλλει σε ένα καλύτερο μέλλον για την χώρα μας.

Δεν ξέρω αν σας απογοήτευσα παρουσιάζοντας τις δυσκολίες. Δεν ήταν αυτός ο στόχος μου. Απεναντίας! Άραγε, ως κοινωνία δεν έχουμε πάρει ακόμη το μάθημά μας, δηλαδή δεν μάθαμε να είμαστε δύσπιστοι απέναντι στις εύκολες λύσεις; Δεν έχουμε συνειδητοποιήσει ότι είναι πιο ρεαλιστικές, πιο ικανές να αλλάξουν τον κόσμο γύρω μας οι πιο δύσκολες λύσεις, οι οποίες όμως με σχεδιασμό, με σωστή εκτίμηση των συνθηκών και μαχητικότητα, μπορούν να καρποφορήσουν;

Για μια τέτοια εξέλιξη, δηλαδή για μια αποτελεσματική πορεία της βιομηχανίας του ορυκτού πλούτου στην χώρα, είναι απαραίτητες κατά τη γνώμη μου τρεις προϋποθέσεις:

Η πρώτη προϋπόθεση έχει να κάνει με το πολιτικό κλίμα. Αυτό που σήμερα ζούμε, δεν πρέπει να αποτελέσει μια παρένθεση ενδιαφέροντος χωρίς βάθος χρόνου. Αν αποδειχθεί μια συγκυριακή ενασχόληση, τότε τα αποτελέσματα θα είναι φτωχά. Αυτό που πρέπει να συμβεί, είναι μια γενική αναδιάταξη των στόχων του πολιτικού προσωπικού της χώρας, η οποία θα αλλάζει την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων για το αύριο της χώρας και θα τοποθετεί το θέμα της ανάπτυξης του ορυκτού πλούτου πολύ πιο ψηλά.

Η δεύτερη προϋπόθεση είναι η στήριξη και η επίλυση προβλημάτων όχι μόνο των φαντεζί τομέων της βιομηχανίας του ορυκτού πλούτου, όπως είναι το πετρέλαιο ή ο χρυσός – προφανώς πρέπει να γίνουν βήματα και προς την κατεύθυνση αυτή. Χρειάζεται, οπωσδήποτε, η αντιμετώπιση των χρόνιων προβλημάτων των άλλων κλάδων, των βιομηχανικών ορυκτών, των λιγνιτικών εκμεταλλεύσεων, των αδρανών υλικών, των μαρμάρων. Η μεταλλευτική δραστηριότητα της χώρας, δεν ξεκινάει εκ του μηδενός, δεν ξεκινάει σήμερα. Υπάρχει, είναι σημαντική, μπορεί να γίνει πολύ καλύτερη, μπορεί και να εμπλουτιστεί και με νέους τομείς.

Και το τρίτο στοιχείο, έχει να κάνει με το έμπυχο δυναμικό. Είναι η ευκαιρία να τραβήξουμε σε αυτό τον κλάδο, το καλύτερο έμπυχο υλικό. Όταν λέμε τους καλύτερους, εννοούμε πρώτα απ' όλα άτομα καταρτισμένους επιστήμονες. Αλλά όχι μόνο. Χρειαζόμαστε νέους ανθρώπους με όρεξη για δουλειά, με όρεξη για δημιουργία και πάνω απ' όλα μαχητές. Και αυτούς τους ανθρώπους, για παράδειγμα τους μηχανικούς, τους θέλουμε και καλοπληρωμένους.

Πράγματι, ο άνθρωπος ο οποίος συλλαμβάνει αρχικά την ιδέα, σχεδιάζει την υλοποίησή της και αντιμετωπίζει στη συνέχεια δεκάδες δυσκολίες μέχρι να υλοποιηθεί πρέπει να 'ναι ικανοποιημένος από τη δουλειά του. Και αυτό δεν ισχύει μόνο για τους μηχανικούς, αλλά και για τους εργαζόμενους. Ένας εργαζόμενος ο οποίος έχει στα χέρια του μια μηχανή που κοστίζει εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ πρέπει να 'ναι ευχαριστημένος από την δουλειά του.

Δεν κρίνεται το θέμα της ανταγωνιστικότητας στη μείωση των μισθών, ειδικότερα στον κλάδο τον δικό μας. Θα πρέπει να αναζητηθεί αλλού.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.